

PÅ SLAGMARKEN

KORTET OG LANDSKABET

Min bror Eskil var i 1990'erne brigadegeneral i NATO's hovedkvarter i Bruxelles. En dag var vi ude at se Waterloo, hvor Napoleon i 1815 led sit endelige nederlag til englænderne og preusserne. Eskil stod og så ud over landskabet, da han begyndte at fortælle en lille historie fra NATO's inderste kommandoveje:

I en militær operation deltager både engelske og tyske tropper under hver deres general. Den tysk-engelske styrke kommer til et område, hvor dens kort ikke passer til de faktiske forhold. Den tyske general råber til sine soldater: "Følg kortet", mens den engelske råber: "Følg landskabet".

Min bror fortalte historien, fordi den ifølge ham belyser en central kulturforskel inden for NATO: Den tyske general ser det menneskeskabte kort som den autoritative kilde om landskabet. Han vil styre sin militære operation ud fra oplysningerne på kortet. Den engelske general tager udgangspunkt i det landskab, han ser, altså virkeligheden.

Senere kom jeg til at tænke, at min brors lille historie også illustrerer en markant forskel inden for to former for juridisk tænkemåde, groft sagt en engelsk og en tysk.

I min brors historie er det let nok at se, at det er den engelske general, der har ret, og at det er den tyske gene-

ral, der er til grin. Det kræver vist ingen argumentation. Vittigheden er vendt mod tyskernes tilbøjelighed til at tro på teori og regler i stedet for at se virkeligheden.

Danmark har dog meget at takke tysk kultur og videnskab for. Tænk blot på lægen og politikeren Struensee, som i 1700-tallet fik reformeret næsten hele det danske samfund.

Men næppe heller andre er som tyske jurister i stand til at systematisere et stort stof, definere begreber og bagefter slutte sig til resultater ud fra disse begreber. Vi jurister betegner denne metode som begrebsjura. Mange danske juraforskere har i høj grad haft glæde af denne tyske juridiske videnskab. Men næsten ethvert akademisk miljø vil være tiltrukket af klare begreber, ud fra hvilke man burde kunne slutte sig til alle løsninger på virkelighedens konkrete problemer.

I vittigheden svarer det til, at når den tyske general skal udføre sit angreb, følger han kortet – også selvom kortet måske angiver en skov, bakke eller lysning, hvor der i virkeligheden slet ikke er nogen. Den engelske general tager derimod udgangspunkt i den virkelighed, hvor angrebet skal finde sted.

KAN DU DIN AKKUSATIV?

Forskellen på det tyske og det engelske sprog belyser til dels samme forskel. Mange elever har i skolen haft vanskeligt ved at lære tysk og kæmpet med forskellige remser – de fleste vil nok nikke genkendende til ”*Durch, für, gegen, ohne, wider, um. Kannst du nicht den Akkusativ, dann bist du wirklich*

dumm.” Korrekt tysk tale forudsætter kort sagt et godt kendskab til en forholdsvis indviklet grammatik, som selv tyskere efter sigende har svært ved helt at beherske.

Der er endda et privat foretagende, der registrerer og definerer, hvad der er korrekt tysk. Det hedder Duden og har i over 130 år stået vagt om det tyske sprog. Hver gang der er behov for en ændring eller tilpasning af det tyske sprog, udarbejder en ekspertgruppe med folk fra bl.a. Duden et forslag. Dette forslag behandles af kulturministrene i de 16 tyske delstater. Herefter kan Forbundsrepublikkens kulturminister vedtage det. Særlige regler bestemmer, at dette sprog også 'gælder' i Østrig, Schweiz, Luxembourg og Belgien, hvor tysk også er officielt sprog.

Tysk styres altså ovenfra og findes kun i én korrekt version.

Anderledes er det med engelsk. For mange år siden lærte jeg på en sprogscole i Skotland, at der var flere slags engelsk. Det oxford-engelsk, som vi prøvede at lære, var ikke mere korrekt end det engelsk, der blev talt i f.eks. Australien eller Sydafrika.

Denne holdning kom også til udtryk i lærernes baggrund. En af betingelserne for at undervise på sprogskolen var f.eks., at læreren i mindst to år havde undervist i engelsk i Australien, USA eller Indien – eller et helt fjerde sted uden for Storbritannien. Skolens lærere skulle være bekendt med en anden form for engelsk, som har udviklet sig og er blevet anvendt på en anden måde end det engelsk, som englændere selv taler. Altså udvikler engelsk sig gennem befolkningens brug og findes i flere og lige korrekte varianter. Helt modsat tysk.

HVEM BESTEMMER OVER SPROGET?

Herhjemme har det i mange år været *Ordbog over det danske Sprog*, der definerer, hvad der er korrekt dansk. Den er meget omfangsrig og består af over tredive bind. Slår man et ord op i den, får man bl.a. en række tekstuddrag, hvor ordet anvendes, således at man kan se dets betydning. Er man i tvivl om brugen eller stavemåden for et ord, kan man i dag gå ind på Dansk Sprognævns hjemmeside og spørge. Man får så at vide, hvordan vi danskere bruger ordet i dag.

For et par år siden arbejdede Straffelovrådet, som jeg er medlem af, med en gennemgang af straffelovens regler om seksualforbrydelser. Rådet består af to dommere, rigsadvokaten, en statsadvokat, en politidirektør, en advokat, direktøren for Kriminalforsorgen, en afdelingschef i Justitsministeriet og altså en juridisk professor. Rådets opgave var at undersøge, om reglerne var forældede og burde revideres – og i så fald give justitsministeren et forslag til ændringerne.

Reglerne vedrører i betydelig grad beskyttelse af borgerne imod at blive påtvunget et samleje. Efter den gamle lov skulle den, der ”tiltvinger sig samleje ved vold eller trussel om vold”, straffes for voldtægt. Da de gamle regler, som var blevet vedtaget i 1930, kun omfattede vaginalt samleje, spurgte vi Sprognævnet om betydningen af ordet ’samleje’ og fik oplyst, at danskere i dag også anvender ordet om analt samleje, men typisk ikke om oralsex.

Det er naturligvis også strafbart at tvinge nogen til andre seksuelle aktiviteter end samleje, men så er det efter andre bestemmelser og med andre straffe. Lidt ligesom engelsk ændrer dansk sig altså løbende, og Sprognævnet

sørger for hele tiden at registrere danskernes skiftende sprogvaner. I sidste ende er det danskerne, der bestemmer, hvordan dansk tales og skrives – og ikke eksperter.

Parallellen til retsvæsnet er, at det engelske system i betydeligt omfang accepterer borgernes opfattelse af, hvad der er lov og ret. I Tyskland er det i højere grad eksperterne, der bestemmer.

SUND FORNUFT **- MED LIDT PUDDER PÅ TOPPEN**

TV sender mange krimier. De fleste er engelske og handler om, hvordan politiet efterforsker og for det meste opklarer en forbrydelse, ofte et mord. I spidsen står typisk en kriminalkommissær som f.eks. Frost eller Barnaby.

Krimierne foregår meget sjældent i retssalene. Det skyldes naturligvis, at det er politiets arbejde, der er mest spændende. Det er jo Barnaby, der takket være snilde og snuhed – og eventuelt en lille smule hjælp fra en ubehjælpelig assistent – langsomt får afdækket beviserne og finder frem til gerningsmanden. Den efterfølgende retssag er som regel særdeles kedelig, nærmest bare en formel godkendelse af Barnabys konklusion. I hvert fald når Barnaby eller Frost har afsløret forbryderen, så han er nødt til at indrømme sin skyld. Så er der jo tale om en ren tilståelsessag.

Det sker dog, at vi i andre engelske film følger retssagerne. Vi ser advokaternes afhøring af den tiltalte og nogle vidner. Efter afhøringen skal anklageren redegøre for, hvorfor han mener, at den tiltalte er skyldig. Bagefter får forsvareren ordet for at forklare, hvorfor der ikke er

tilstrækkeligt bevis for, at den tiltalte er skyldig. Det er en slags foredrag, som vi fagfolk kalder procedurer.

Når vi ser disse klip fra en sådan retssag, bliver vi nok først overrasket over, at de engelske advokater stadig går rundt med pudrede såkaldte allongeparykker. Det virker ekstremt gammeldags. Men når advokaterne begynder at fremlægge deres sag, bliver vi ofte betaget af deres procedurer. Den er nemlig i meget ringe grad præget af gennemgang af paragraffer. I stedet refererer de til tidligere sager og sund fornuft – det, englænderne selv kalder *common sense*. Det er faktisk muligt at følge og forstå advokaternes argumentation.

Omvendt er det meget sjældent, at vi ser en tysk krimi om selve retssagen. Det er nok, fordi den er så lovteknisk, at vi ikke kan følge med. Og så dur den jo ikke til lørdagsunderholdningen.

Man kan sige, at den engelske procedure er mere folkelig end den tyske, eller at den tyske er mere elitær. Der er under alle omstændigheder en klar kulturforskel.

Det kan vi også se ved at studere, hvordan de to landes juridiske lærebøger f.eks. gennemgår den almindelige del af strafferetten. Det er den del, der angår de regler, der gælder for alle forbrydelser – f.eks. hvornår en forbrydelse er blevet begået med forsæt, og hvor gammel man skal være for at kunne straffes, hvornår ansvaret forældes osv.

Hans-Heinrich Jescheck og Thomas Weigends *Lehrbuch des Strafrechts*, der er en af de bedste tyske fremstillinger er på over tusind sider og vejer to kilo. Den er fyldt med